

مجموعه مقالات

اولین همایش بین المللی

میراث مشترک ایران و هند

جلد چهارم

به کوشش

دبیر علمی همایش: دکتر فرزانه اعظم لطفی

ودبیر اجرایی: سید صادق حسینی اشکوری

نشر: مجمع ذخائر اسلامی

با همکاری مؤسسه تاریخ علم و فرهنگ

قم - ایران

چاپ نخست ۱۳۹۳ خورشیدی

سرشناسه: همایش بین‌المللی میراث مشترک ایران و هند (نخستین: ۱۳۹۲: قم)

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه مقالات اولین همایش بین‌المللی میراث مشترک ایران و هند ۴ مهرماه ۱۳۹۲ ۲۶ سپتامبر ۲۰۱۳ م. (قم - ایران) / به اهتمام فرزانه اعظم لطفی، سیدصادق حسینی اشکوری؛ ایرگزار کننده مجمع ذخایر اسلامی، مؤسسه تاریخ علم و فرهنگ.

مشخصات نشر: قم: مجمع ذخایر اسلامی: مؤسسه تاریخ علم و فرهنگ، ۲۰۱۴ م. = ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۶ ج.؛ مصور.

شابک: ۱۷۵۰۰۰۰ ریال (شومیز)، ۲۵۰۰۰۰۰ ریال (سخت): دوره ۷ - ۵۸۲ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸؛ ج ۱: ۳ - ۵۷۷ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸؛

ج ۲: ۰ - ۵۷۸ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸؛ ج ۳: ۰ - ۵۸۱ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸؛ ج ۴: ۱ - ۵۸۲ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸؛

ج ۵: ۷ - ۵۷۹ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸؛ ج ۶: ۹ - ۵۹۱ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: (چاپ اول: ۱۳۹۳) (فیا).

موضوع: ایران -- روابط فرهنگی -- هند -- کنگره‌ها

موضوع: هند -- روابط فرهنگی -- ایران -- کنگره‌ها

شناسه افزوده: اعظم لطفی، فرزانه، ۱۳۵۱ -، گردآورنده

شناسه افزوده: حسینی اشکوری، سیدصادق، ۱۳۵۱ -، گردآورنده

شناسه افزوده: مؤسسه تاریخ علم و فرهنگ

شناسه افزوده: مجمع ذخایر اسلامی

رده بندی کنگره: ۸۸۰ / ۱۳۹۲ ج ۱۳۹ DSR

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۶۸۶۸

www.ketab.ir

کلیه حقوق این اثر تحت قانون کپی رایت بوده و ترجمه یا چاپ تمام یا بخشی از مطالب آن و نیز درج تمام یا بخشی از آنها در ضمن بانکهای اطلاعاتی و تهیه برنامه‌های رایانه‌ای یا استفاده مطالب و تصاویر در اینترنت و دیگر ابزار و ادوات، به هر نحوی، بدون اجازه قبلی ناشر بصورت کتبی، ممنوع می‌باشد.

©MAJMA AL-DAKAAIR AL-ISLAMYYAH, 2014

All rights reserved, No part of this book may be reproduced or translated in any form, by print, internet, photo print, microfilm, CDs or any other means without written permission from the publisher

مجمع ذخائر اسلامی - قم، ایران
پایگاه کار، مؤسسه تاریخ علم و فرهنگ

مجموعه مقالات اولین همایش بین‌المللی میراث مشترک ایران و هند - جلد چهارم
به کوشش: دکتر فرزانه اعظم لطفی (دبیر علمی همایش) و د.ید صادق حسینی اشکوری (دبیر اجرایی همایش)

صفحه‌آرایی: سید محمد موسوی

طرح جلد: هادی ممزی

چاپ: ناپور / صحافی: نفیس

نشر: مجمع ذخائر اسلامی - قم

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳ ش (۲۰۱۴م)

شمارگان: ۵۰۰ دوره

شابک: دوره ۷- ۵۸۲- ۹۸۸- ۹۶۴- ۹۷۸: ج ۴: ۱- ۵۸۴- ۹۸۸- ۹۶۴- ۹۷۸

ارتباط با ناشر

قم: خیابان طالقانی (آذر) - کوی ۲۳ - پلاک ۱ - مجمع ذخائر اسلامی

تلفن: ۰۹۱۲ ۲۵۲ ۴۳۳۵ +۹۸ ۲۵۲ ۷۷۰ ۱۱۱۹ دورنگار: ۰۹۸ ۲۵۲ ۷۷۱۲ ۷۴۰

نشانی پایگاه‌های اینترنتی:

www.zakhair.net

www.mzi.ir

info@zakhair.net

info@mzi.ir

قیمت دوره: جلد شومیز ۱۷۵۰۰۰ تومان (S200) / جلد سخت ۲۵۰۰۰۰ تومان (S250)

فهرست

فصل سوم: مطالعات تطبیقی اساطیر ایران و هند

۱۹.....	Dr. Rizwanur Rahman / Persian, the language of Sufis in India
۲۳.....	بررسی زمینه‌های مشترک اسطوره نخستین قانون‌گذار در ایران و هند / مهدی لکزایی و سوسن رضایی
۲۳.....	مقدمه.....
۲۵.....	کلیات.....
۲۸.....	شرح اسطوره قانون‌گذار نخستین.....
۳۱.....	نتیجه‌گیری.....
۳۵.....	بررسی تطبیقی اسطوره رامایانا و سیاوش بنامه الهام‌شده تطبیقی ژرژ دومزیل / مریم بختیاری
۳۵.....	۱- مقدمه.....
۳۶.....	۲- فرهنگ هند و اروپایی.....
۳۶.....	۳- اسطوره‌شناسی تطبیقی.....
۳۷.....	۴- شیوه‌های اسطوره‌شناسی تطبیقی.....
۳۷.....	۴-۱- شیوه واژه‌گرایی.....
۳۷.....	۴-۲- شیوه متنی.....
۳۸.....	۵- پیوند اساطیری ایران و هند.....
۳۹.....	۶- پیشینه تاریخی.....
۳۹.....	۷- خلاصه داستان رامایانا.....
۴۰.....	۸- خلاصه داستان سیاوش.....
۴۰.....	۹- بررسی تطبیقی شخصیت‌های داستان رامایانا و سیاوش.....
۴۰.....	۹-۱- رامایانا و کاوس.....
۴۲.....	۹-۲- کایکی و سودابه.....
۴۴.....	۹-۳- سیتا و سیاوش.....
۵۰.....	نتیجه‌گیری.....

۵۵	بررسی نقش سیمرغ در اساطیر ایران و هند باستان / سکینه جهانگیری
۵۵	مقدمه
۵۶	سرآغاز
۵۶	۱. ایزد مهر
۵۶	۱-۱. مهر در متون دینی
۵۷	۲-۱. مهر در شاهنامه
۵۷	۲. سیمرغ
۵۷	۱-۲. سیمرغ در متون زردشتی
۵۸	۲-۲. سیمرغ و عقاب
۵۸	۳. وجوه مشترک مهر و سیمرغ
۵۹	۱-۳. خورید
۵۹	۲-۳. کوه البرز
۶۰	۳-۳. آب
۶۰	۴. گل نیلوفر (لوتوس)
۶۱	نتیجه‌گیری
۶۵	شناخت منشأ و پیوندهای اساطیر ایران و اساطیر هند / دکتر موسی بی‌باز و شهرزاد بهمنی
۶۵	مقدمه
۶۷	بیان مسأله
۶۸	اهمیت و ضرورت تحقیق
۶۸	۱. اساطیر آفرینش
۷۰	الف) آفرینش انسان و جهان در باورهای ایرانیان باستان
۷۱	ب) آفرینش انسان در باورهای هندیان
۷۲	۲. ایزدان و خدایان
۷۳	الف) ویژگی مشترک ایزدان هند و ایرانی
۷۶	ب) معرفی ایزدان هند و ایرانی
۸۱	نتیجه‌گیری

۸۵	مفهوم رنگ در جام کیخسرو / ملیحه کرباسیان
۹۷	آرش کمانگیر و ویشنو / علی ضیاءالدینی دشتخاکی و مهدخت پورخالقی چترودی
۹۷	مقدمه
۱۰۰	الف: نگاهی گذرا به دو اسطوره
۱۰۰	۱. تبارشناسی
۱۰۲	۲. آرش
۱۰۵	۳. ویشنو
۱۰۶	ب: مقایسه اسطوره آرش و ویشنو
۱۰۶	۱. ارتباط با عناصر طبیعت
۱۰۸	۲. ارتباط با عوالم آسمانی
۱۱۰	۳. کارکردهای حماسی
۱۱۳	نتیجه‌گیری
۱۱۹	«کریشنا» به روایت بهگود گیتا و «فریدون» شاهنامه / کتابدین زهرانیان
۱۱۹	مقدمه
۱۲۰	اهمیت و تاریخ تدوین کتاب
۱۲۰	الف- کریشنای عارف
۱۲۰	۱- وصف خدا
۱۲۱	۲- یجنا yajna
۱۲۱	۳- تناسخ
۱۲۲	۴- یوگا
۱۲۲	۵- عمل
۱۲۳	ب- کریشنای اساطیری و فریدون
۱۲۵	ترجمه‌ها
۱۲۵	نتیجه‌گیری
۱۲۹	یکتاپرستی از منظر ریگودا و اوستا / دکتر صایما حسن خان

فصل چهارم: مطالعات تطبیقی نسخه‌شناسی و کتاب‌شناسی میراث کهن ایران و هند

سنخ‌شناسی مکاتبات کمپانی هند شرقی با ماموران ایران در شبه قاره هند / بهزاد اصغری.....	۱۳۹
مقدمه.....	۱۳۹
مرکز آرشیوی مورد بررسی در کشور هند (آرشیو ملی هند).....	۱۴۱
بخش‌های مرتبط با اسناد فارسی آرشیو ملی هند.....	۱۴۱
بخش اسناد شرقی (Oriental Record).....	۱۴۱
بخش اسناد اصلی (عمومی) (Original Recieved).....	۱۴۲
اسناد کمپانی هند شرقی.....	۱۴۲
موضوع‌بندی و گونه‌شناسی اسناد.....	۱۴۳
اسناد و مکاتبات سیاسی.....	۱۴۳
اسناد مالی - اقتصادی.....	۱۴۴
اسناد اجتماعی و مذهبی.....	۱۴۵
نتیجه‌گیری.....	۱۴۵

معرفی و شرح حال شاعر، تذکره‌نویس و دولتمرد ایرانی در شبه قاره «میرزا محمد شیرازی متخلص به «عالی» همراه با معرفی و نقد یکی از آثارش «وقایع حیدر آباد» یا «زینع نعمت خان عالی» / حکیمه

خوش نظر.....	۱۵۱
مقدمه.....	۱۵۱
شرح احوال و زندگی نعمت خان عالی.....	۱۵۲
معرفی کتاب.....	۱۵۵
الف - استفاده از ابیات در نثر.....	۱۵۵
ب - استشهداد به آیات و احادیث.....	۱۵۶
ج - استفاده از اصطلاحات علمی.....	۱۵۷
طرز دیگر به کار بردن اصطلاحات به صورت تشبیه و استعاره.....	۱۵۷
د - استعمال لغات و ترکیبات و امثال عربی.....	۱۵۷
هـ - تکلفات و صنایع ادبی.....	۱۵۸
و - استفاده از کلمات هندی.....	۱۵۹
ز - طنز عالی.....	۱۵۹

نتیجه‌گیری	۱۶۰
لزوم چاپ تذکره‌های خطی فارسی موجود در کتابخانه‌های هند به منظور شناخت بهتر عرفان اسلامی و عارفان مسلمان / سید احسان‌اله عظیمی	۱۶۳
بررسی نسخه‌های خطی فارسی مرتبط با هندوستان موجود در کتابخانه ملی ایران / دکتر حبیب‌الله عظیمی	۱۶۹
۱) روابط فرهنگی بین ایران و هند	۱۶۹
۲) گسترش روابط فرهنگی ایران و هند و تولید نسخه‌های خطی فارسی در هند	۱۷۱
۳) پراکندگی نسخه‌های خطی فارسی در کشورهای اروپایی	۱۷۱
۴) نسخه‌های خطی فارسی مرتبط با هند در کتابخانه ملی ایران	۱۷۲
۱. تاریخ و جغرافیا و روابط خارجی هند در ۳۲ عنوان	۱۷۲
۲. ادبیات (شعر و نثر فارسی هندی) در ۲۳ عنوان	۱۷۴
۳. پزشکی سنتی هند و گیاهان دارویی در ۱۱ عنوان	۱۷۵
۴. اصول عقاید در ۴ عنوان	۱۷۶
۵. سفرنامه در ۳ عنوان	۱۷۶
۶. عرفان و تصوف در ۲ عنوان	۱۷۶
۷. منطق و حکیمان در ۲ عنوان	۱۷۶
۸. حساب و اوزان در ۲ عنوان	۱۷۷
نتیجه‌گیری	۱۷۷
الف) تحلیل موضوع و محتوا	۱۷۷
ب) تحلیل پیرامون مؤلفان آثار	۱۷۷
«اجازات علمی» آشنایی حائز اهمیت در شناسایی روابط عالمان ایران و هند (مطالعه موردی سید نثار حسین عظیم‌آبادی (م ۱۳۳۸ق)) / حمید باقری	۱۸۱
یک. بیان مسأله	۱۸۱
دو. مهاجرت عالمان ایرانی به هند	۱۸۲
سه. اجازات علمی و اطلاعات تاریخی آنها	۱۸۴
چهار. درباره سید نثار حسین عظیم‌آبادی	۱۹۰
پنج. نگاهی تحلیلی به مجمرعه اجازات سید نثار حسین	۱۹۳

نتیجه‌گیری	۲۰۳
روابط تجاری ایران و هند در عصر صفوی با تاکید بر نقش بانیان / زهرا قشقایی نژاد	۲۰۷
مقدمه	۲۰۷
راه‌های تجاری ایران و هند	۲۰۸
واردات و صادرات ایران و هند	۲۱۰
بانیان و نقش آن‌ها در تجارت داخلی صفویان	۲۱۰
نتیجه‌گیری	۲۱۳
بررسی نسخه خطی «حملة حیدری» محفوظ در کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری / اکرم احمدی و اکبر شریفی نیا	۲۱۷
۱- مقدمه	۲۱۷
۲- زندگی و احوال میرزا باذر مشهدی	۲۱۸
۳- مشخصات ظاهری نسخه حملة حیدری محفوظ در مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار)	۲۲۰
۴- دین و دولت در دوران مغول هند	۲۲۰
۴-۱- نگارگری مکتب مغول هند	۲۲۱
نتیجه‌گیری	۲۳۰
بررسی چگونگی پیدایش روزنامه‌نگاری فارسی در هند / اسکندر کیانی نژاد و فرهاد رشنوپور	۲۳۳
مقدمه	۲۳۳
زبان فارسی در هند	۲۳۴
واقعہ نگاری و اخبارات دربار هند	۲۳۵
ورود صنعت چاپ و آغاز روزنامه نگاری	۲۳۸
نتیجه‌گیری	۲۳۹
ماخذشناسی امیر خسرو دهلوی در ایران / فاطمه اشراقی	۲۴۳
درآمد	۲۴۳
۱- ماخذشناسی امیر خسرو دهلوی در ایران	۲۴۵
۱- ۱ پایان نامه	۲۴۵
۲- ۱ کتاب	۲۴۹

۲۵۰	۱-۳ مقالات
۲۵۳	۲- فهرست موضوعی پژوهش‌ها و تألیفات
۲۶۴	نتیجه‌گیری
۲۶۴	الف) تقسیم‌بندی ساختاری
۲۶۵	ب) تقسیم‌بندی تاریخی
۲۶۵	ج) تقسیم‌بندی محتوایی
۲۶۹	درآمدی بر روابط تجاری ایران و هند / اسدالله عبدلی آشتیانی
۲۶۹	مقدمه
۲۷۰	۷ قرن تجارت لار با هند
۲۷۱	روابط ایران و هند در دوره صفوی
۲۷۲	تجارت در عصر صفوی
۲۷۳	بانیان چه کسانی بودند
۲۷۳	تمرکز اصلی بانیان در عصر صفوی
۲۷۳	مشخصات بانیان و نوع عملکرد آنها
۲۷۴	تأثیر بانیان در تجارت ایران
۲۷۴	هندها در ایران عصر صفوی
۲۷۵	روابط اقتصادی ایران و هند
۲۷۶	صادرات آنتوزه به هند
۲۷۶	صادرات و واردات کمپانی هند شرقی انگلیس
۲۷۷	تجارت ایران در عهد کریمخان زند
۲۷۷	طبقه تجار در عصر قاجار
۲۷۸	روابط تجاری ایران و هند در عصر ناصرالدین شاه قاجار
۲۷۹	مشروطه و تأسیس انجمن در بمبئی
۲۸۰	اسنادی تجاری ایران و هند در عصر قاجار به خط سیاق
۲۸۰	اجناس صادراتی ممالک محروسه ایران
۲۸۰	اجناس وارداتی از هندوستان به ایران
۲۸۱	بررسی صورت حساب‌های موجود

۲۸۱	 ساختار کلی اسناد
۲۸۱	 ارقام سیاق در اسناد
۲۸۲	 برتری خط سیاق بر اعداد ریاضی
۲۸۳	 جدول اوزان هند و ایران بر اساس من شاهی
۳۰۷	 نتیجه گیری

کتاب شناسی تاریخی پنجاه سال تحقیقات پیرامون سبک هندی (از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۵۰ هجری

۳۰۹	 شمس) / نسیم محمدی
۳۱۰	 مقدمه
۳۱۱	 ابزار پژوهش
۳۱۱	 روش شناسی
۳۱۲	 آغاز
۳۱۲	 ۱۳۰۹-۱۳۰۰ شمسی
۳۱۵	 ۱۳۱۹-۱۳۱۰ شمسی
۳۲۱	 ۱۳۲۹-۱۳۲۰ شمسی
۳۲۳	 ۱۳۳۹-۱۳۳۰ شمسی
۳۳۰	 ۱۳۴۹-۱۳۴۰ شمسی

میراث اندیشه کتابداران هندوستان در تربیت دانشجویان علم اطلاعات و دانش شناسی ایران / دکتر

۳۴۱	 احمد شعبانی و زهرا اکبری
۳۴۲	 مقدمه
۳۴۳	 رانگانانان: کتابداری و خدمت به جامعه و انسانیت
۳۴۳	 موکهرجی: کتابخانه به منزله نهادی اجتماعی
۳۴۵	 کومار: تفسیر نظریه خدمات مرجع فوری و خدمات مرجع درازمدت
۳۴۶	 نتیجه گیری

فصل پنجم: مطالعات تطبیقی علوم و فنون، پزشکی

۳۵۱	نقش فرهنگی و خدمات اقتصادی پارسیان ایرانی در هند / اردشیر خورشیدیان
۳۶۳	تأثیر پذیری مسلمانان از دانش و علوم مختلف دانشوران هندی در سده‌های نخستین اسلامی / محمد زمان علاء‌الدین و اسکندر کیانی شاوندی
۳۶۳	مقدمه
۳۶۴	حضور مسلمانان در هند
۳۶۵	سیر انتقال دانش هندیان به عالم اسلامی؛ دانشمندان و تالیفات
۳۷۵	پاره‌ای از دیگر کتاب‌های مولفان هندی در عالم اسلامی
۳۷۶	نقش و جایگاه دانشمندان اسلامی در انتقال علوم مختلف از هند
۳۷۷	نتیجه‌گیری
	مسیر شرق به غرب تولید و توسعه علم و فناوری: ایران و هند دو تمدن تأثیرگذار / فاطمه عظیم‌زاده
۳۸۱	موسوی
۳۸۱	مقدمه
۳۸۲	راه‌های آشنایی با علم و فناوری و مبادله آن‌ها
۳۸۲	علوم
۳۸۳	طب
۳۸۳	ابزار و ادوات
۳۸۳	نساجی
۳۸۴	نتیجه‌گیری
۳۸۴	منابع
۳۸۷	غلامحسین جونیوری و زیج بهادرخانی / سید حبیب‌الحق حسینی
۳۸۸	زندگی‌نامه
۳۸۹	دانشنامه
۳۹۰	زیج بهادرخانی
۳۹۲	نتیجه‌گیری

۳۹۵	 مناسبات فرهنگی ایران و هند از آغاز تا اسلام / بتول معاذالهی
۳۹۶	 مقدمه
۳۹۷	 دوران قبل از آریانیان و دوران آریایی
۳۹۹	 هخامنشیان ایران و موریانیان هند
۴۰۰	 اشکانیان ایران و کوشانیان هند
۴۰۱	 ساسانیان ایران و گوبتیان هند
۴۰۱	 اشتراکات ایران و هند در کتب کهن
۴۰۵	 برهما (برهمن)
۴۰۶	 آتمن
۴۰۶	 نتیجه‌گیری
«تحقیق ماللهند» ارزنده‌ترین میراث علمی مشترک ایران و هند / دکتر حسن کریمیان و ساجده محمدی	
۴۱۱	 مقدمه
۴۱۲	 سوال اصلی
۴۱۲	 تبیین هدف
۴۱۲	 پیشینه پژوهش
۴۱۲	 روش‌شناسی
۴۱۲	 ابزار پژوهش
۴۱۳	 جامعه پژوهش
۴۱۳	 محدودیت‌های پژوهش
۴۱۳	 در احوال ابوریحان بیرونی و تالیفات او
۴۱۴	 روایاتی درباره سفر ابوریحان به هند
۴۱۶	 مختصری پیرامون کتاب ماللهند من مَقُولَةٍ مَقْبُولَةٍ فی العقل أَوْ مَرْدُولَةٍ
۴۱۸	 سبک و روش شناخت فرهنگ مردم هند
۴۲۱	 بررسی بخش‌هایی از سفرنامه ابوریحان
۴۲۲	 ۱. زبان هندوها
۴۲۳	 ۲. مباحث دین

۳. در مورد کتب آئینی آنان ۴۲۶
۴. آداب و رسوم آداب و رسوم هندیان (نظام خویشاوندی و ازدواج، طبقات اجتماعی جامع هند) ۴۲۷
- نتیجه‌گیری ۴۳۰
- طرح تاسیس "موسسه ایرانی برای مطالعات هند" در ایران / دکتر حیدر رضا ضابط ۴۳۳